

סוגי תלמידים והתיחסות המתאימה לכל אחד

1. משנה יב. ארבע מדות בתלמידים.

מהר לשמוע ומהר לאבד, יצא שקרו בהפסדו.

קשה לשמוע וקשה לאבד, יצא הפסדו בשקרו.

מהר לשמוע וקשה לאבד - חכם.

קשה לשמוע ומהר לאבד - זה חלק רע:

2. רע"ב

מהיר לשמוע ומהיר לאבד יצא שכרו בהפסדו - דמאחר ששוכח מה שלומד מה הנאה יש במה שהוא מהיר לשמוע. נמצא הפסדו גדול משכרו:

קשה לשמוע וקשה לאבד יצא הפסדו בשכרו - שמדה טובה שיש בו. יתירה על המדה הנפסדת הואיל ומה ששמע אחר הקושי הוא זוכר ואינו שוכח.

זו חלק רע - לא הוה שייך למיתני הכא חסיד או רשע. שאין זה דבר התלוי בבחירתו של אדם. אלא חסרון שהיה בו מעיקר ברייתו:

3. תפארת ישראל

מהר לשמוע ומהר לאבד יצא שכרו בהפסדו - הפסדו מרובה משכרו, ונ"מ שצריך אדם כזה לחזור הדבר הרבה פעמים אם ירצה להרוויח דבר בלימודו,

קשה לשמוע וקשה לאבד יצא הפסדו בשכרו - שרווחו גדול מהפסידו, דעכ"פ בידו הוא לעיין בתחלה היטב עד שיבין הדבר, ואח"כ ישאר בזכרונו, ונ"מ שכשאינו לאדם לספק מזון רק לא' מהן, יקדים לפרנס השני יותר מהראשון, מדיש בו תקוה יותר שיצליח בלימודו:

4. מהר לשמוע ומהר לאבד - שפת אמת

מהר לשמוע ומהר לאבד יצא שכרו
בהפסדו וקשה כיון שזה יש לו
תפיסה יפה שמהיר לשמוע מה ענין לזה
מה שהוא שכחן ויש לומר דהכוונה שאילו

היה מתייגע ולא מיהר לשמוע רק יותר
במתינות לא היה ממהר לאבד נמצא
שהמהירות גרם לו האבדה לכן יוצא
שכרו בהפסדו כי טוב מעט כו'⁵³:

5. טוב מעט תחנונים בכוונה, מהרבות בלא כוונה. שו"ע או"ח א, ד'

6. הסבר הט"ז - אמר רבינו כי לפעמים הוא ריבוי התפילה סיבה לשלא יוכל לכוון ואם כן טוב לקצר ולכוון על כן אמר אחד המרבה ואחד הממעט מטעם שיהיה לו כוונה ועל כן סיים ובלבד שיכוון ליבו לשמים, פרוש שהמיעוט שהוא ממעט הוא לסיבה שיכוין לבו לשמים כי טוב יותר למעט בכוונה ממי שמרבה בלא כוונה וזהו סיבה שממעט שיהיה לו כוונה כנ"ל נכון: